

CO₂-MANAGEMENTPLAN

Colofon

Uitgave

Kamer van Koophandel®, 31 augustus 2024

Inhoud

Inleiding	4	4. Stuurcyclus CO₂-management	13
1. CO₂-voetafdruk	5	4.1 Verantwoordelijkheden	14
1.1 Afbakening van de organisatie	5	4.2 Monitoring en meting	16
1.2 CO ₂ -voetafdruk basisjaar 2023	6	4.3 Afwijkende, corrigerende en preventieve maatregelen	16
1.3 Bijzonderheden	7	4.4 Documentatiesysteem	16
1.4 Data en monitoring	7		
2. CO₂-reductieplan	8		
2.1 Doelstellingen	8		
2.2 Ambitieniveau	8		
2.3 Maatregelen	9		
3. Participatie	12		
3.1 Inventarisatie initiatieven	12		
3.2 Deelname initiatieven	12		

Inleiding

Of het nu gaat om grote of kleine keuzes: elke stap die bedrijven en organisaties zetten, beïnvloedt de wereld om ons heen. Dat geldt ook voor de Kamer van Koophandel (KVK). Als overheidsorganisatie is het onze taak om ervoor te zorgen dat die invloed zo positief mogelijk is. Niet alleen voor ondernemers, maar ook voor onze opdrachtgever, partners, leveranciers en medewerkers. Daarom werken we binnen onze eigen invloedssfeer toe naar een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030, in lijn met de Rijksbrede doelstellingen.

Om dit te bereiken, stellen we duidelijke doelen en nemen we concrete stappen. Zo verminderen we bijvoorbeeld onze CO₂-uitstoot met behulp van de CO₂-Prestatieladder. Dit systeem helpt organisaties bij het verkleinen van hun CO₂-voetafdruk. De CO₂-Prestatieladder bestaat uit vijf niveaus. De eerste drie niveaus gaan over de CO₂-uitstoot van de eigen organisatie. Bij niveaus vier en vijf wordt ook gekeken naar de uitstoot van leveranciers en klanten. KVK laat zich in 2024 certificeren op niveau drie van de CO₂-Prestatieladder.

In dit CO₂-managementplan geven we een overzicht van onze CO₂-uitstoot in 2023. Ook beschrijven we de uitgewerkte maatregelen en de bijbehorende stuurcyclus die we gebruiken om onze uitstoot in de komende drie jaar te verminderen. In 2025 stelt KVK een nieuw actieplan op.

Datum: 31 augustus 2024

1. CO₂-voetafdruk

Om onze duurzame ambities waar te maken, is het belangrijk dat we eerst in kaart brengen hoeveel CO₂ we uitstoten. Het berekenen van onze CO₂-voetafdruk is dus de eerste stap naar een effectief CO₂-managementsysteem.

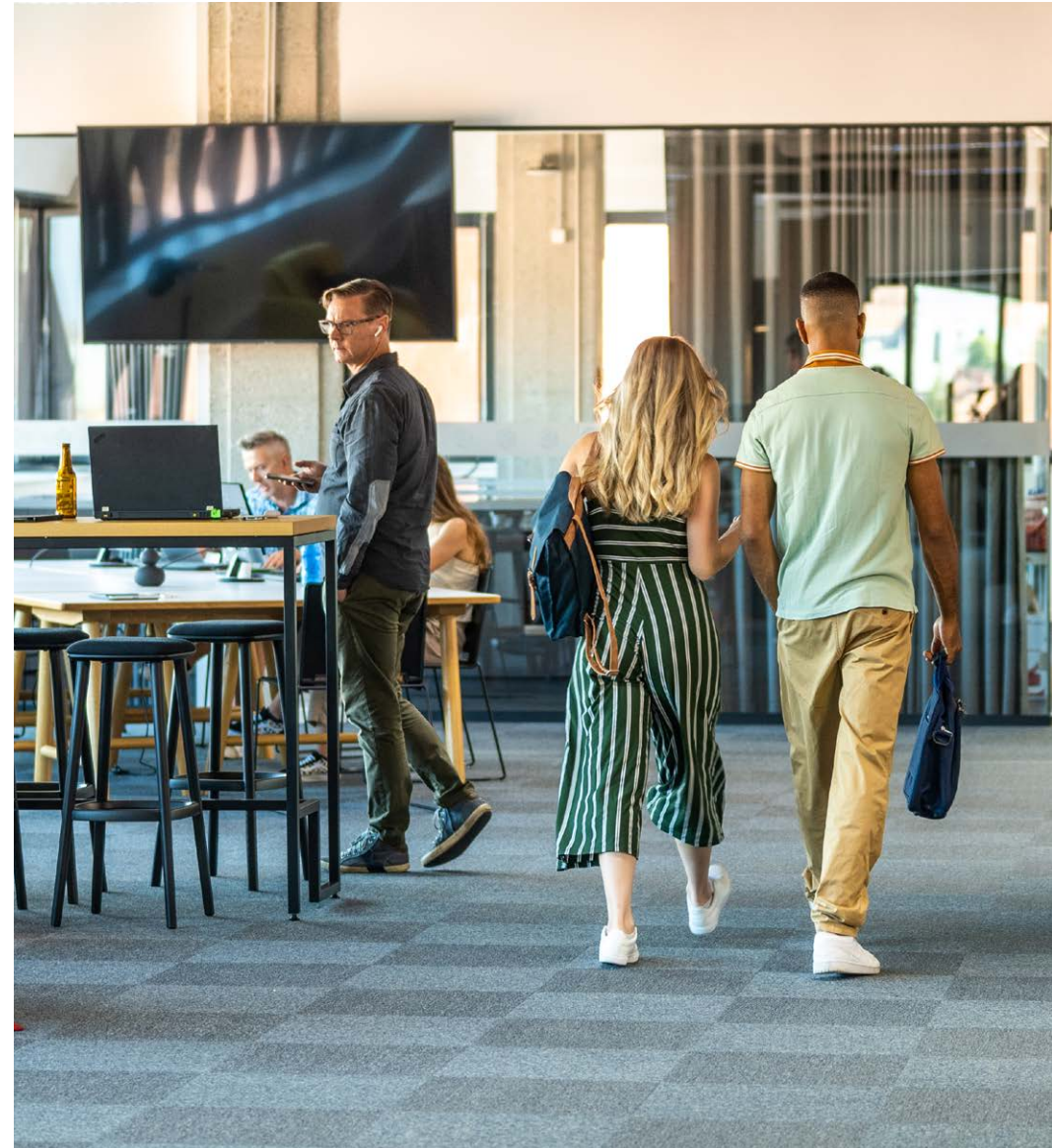
1.1 Afbakening van de organisatie

De CO₂-Prestatieladder richt zich op de CO₂-uitstoot die voortkomt uit de activiteiten van KVK. Om de CO₂-uitstoot van KVK accuraat te kunnen berekenen en te beheren, is het van belang om de precieze grenzen van de organisatie vast te stellen. Op basis van het eigen KVK-uittreksel hebben we vastgesteld dat alle onderdelen van de organisatie, inclusief alle afdelingen, groepen en ondernemerspleinen, binnen de scope van de CO₂-Prestatieladder vallen. In de praktijk, oftewel binnen de operationele grenzen, gaat het om de zeventien KVK-locaties die in 2023 in gebruik waren, zoals weergegeven in tabel 1.

Tabel 1. Operationele grenzen KVK

KVK-locaties

1	Alkmaar	10	Groningen
2	Amsterdam	11	Leeuwarden
3	Apeldoorn	12	Middelburg
4	Arnhem	13	Roermond
5	Breda	14	Rotterdam
6	Den Bosch	15	Utrecht 300 (hoofkantoor)
7	Den Haag	16	Utrecht 6-8
8	Eindhoven	17	Zwolle
9	Enschede		

1.2 CO₂-voetafdruk basisjaar 2023

In 2024 heeft KVK voor het eerst haar CO₂-voetafdruk van het voorgaande jaar vastgesteld aan de hand van de internationaal erkende normen GHG-protocol en ISO 14064-1. Daarmee is 2023 het basisjaar. Het GHG-protocol is wereldwijd de meest gebruikte methode om de uitstoot van organisaties in kaart te brengen. ISO-14064-1 bevat regels en eisen voor het meten en rapporteren van CO₂-uitstoot.

Deze methodes delen de CO₂-uitstoot onder in scope 1, 2 en 3. Scope 1 betreft de directe uitstoot die bedrijven zelf veroorzaken, scope 2 gaat over de indirecte uitstoot van ingekochte elektriciteit die bedrijven gebruiken en scope 3 omvat alle andere indirecte uitstoot. Dit is de uitstoot die wordt veroorzaakt door activiteiten waar het bedrijf geen directe controle over heeft, maar wel invloed op kan uitoefenen. Het omvat de volledige uitstoot in de gehele keten. Aangezien KVK zich laat certificeren op niveau 3 van de CO₂-Prestatieladder, hoeft voor scope 3 alleen de uitstoot van zakelijke reizen van KVK-medewerkers inzichtelijk te worden gemaakt.

Tabel 2. CO₂-voetafdruk KVK 2023

Scope	Aantal	Eenheid	CO ₂ -uitstoot (ton)	Aandeel
Scope 1				
Verwarmen huisvesting – aardgas	149.962,16	m3	250,41	13,9%
Verwarmen huisvesting – stadswarmte	3.161,00	GJ	141,56	8,9%
Brandstofverbruik leaseauto's – benzine (hybride)	11.878,00	liter	33,51	2,1%
Brandstofverbruik leaseauto – benzine	159,94	liter	0,45	0,1%
Brandstofverbruik bedrijfswagens - diesel	678,88	liter	2,21	0,1%
Scope 2				
Elektriciteitsverbruik huisvesting	2.785.560,88	kWh	1.108,54	64,4%
Elektriciteitsverbruik leaseauto	7.136,25	kWh	3,25	0,1%
Scope 3				
Zakelijke reizen (privéauto's)	572.754,43	km	110,54	6,4%
Ov-reizen	5.941.496,11	km	47,09	2,7%
Vliegreizen	128.735,98	km	21,25	1,2%
Chauffeursdiensten	10.960,90	km	2,33	0,1%
Totaal CO₂-uitstoot (ton)			1.721	

De voetafdruk van KVK bedroeg in 2023 1.721 ton CO₂, waardoor de organisatie in de categorie 'middelgroot' van de CO₂-Prestatieladder valt. De CO₂-voetafdruk omvat alle uitstoot door het eigen brandstofverbruik, verwarming, elektriciteitsverbruik en zakelijk reizen (exclusief woon-werkverkeer) binnen de operationele grenzen van KVK (zie [tabel 1](#)).

Uit de berekeningen blijkt dat ons elektriciteitsverbruik de grootste bron van milieu-belasting is: dit veroorzaakt 64,4 procent van onze totale CO₂-uitstoot. Dit komt onder meer door verlichting, ventilatie en alle ICT-apparatuur op de KVK-locaties. Verwarming volgt met 22,8 procent van de totale uitstoot. Onze locaties gebruiken voornamelijk aardgas voor verwarming, op drie locaties na. Deze maken gebruik van stadswarmte of elektrische verwarming.

Zakelijke reizen zorgen voor 12,8 procent van onze CO₂-uitstoot. Hiervan komt het grootste deel door reizen met privéauto's, zoals te zien is in bovenstaande tabel. Openbaar vervoer maakt 2,9 procent van het totaal uit, het brandstofverbruik van bedrijfswagens 0,1 procent, en leasewagens 2,3 procent. De zakelijke vliegelingen van KVK-medewerkers veroorzaken 0,1 procent van de totale uitstoot. Volgens de CAO Rijk mogen medewerkers alleen vliegen als de treinreis langer dan acht uur duurt of als de treinreis meer dan anderhalf keer zo lang duurt als de vliegreis.

1.3 Bijzonderheden

In het verkrijgen van de verbruiksgegevens van KVK zijn er drie bijzonderheden opgemerkt:

1. Het elektriciteits- en verwarmingsverbruik van sommige KVK-locaties is gebaseerd op het totaal aantal gehuurde vierkante meters van de locatie of geschat via Stimular-kengetallen. Daarnaast wordt voor een enkel locaties het elektriciteits- en verwarmingsverbruik van 2022 gebruikt, in afwachting van de afronding van de servicekostenafrekeningen. Zodra deze beschikbaar zijn, worden de gegevens van 2022 vervangen door die van 2023.
2. Voor de verbruiksgegevens van openbaar vervoer (ov) zijn alle reizen meegenomen, zonder onderscheid tussen woon-werkverkeer en zakelijke reizen. KVK biedt haar personeel de Shuttel-mobiliteitskaart aan, waarbij in 2023 geen onderscheid werd gemaakt tussen deze twee soorten reizen.
3. De gedeclareerde zakelijke reizen zijn niet geregistreerd op type vervoermiddel en het aantal kilometers. Uit een steekproef bleek dat treinreizen het meest werden gedeclareerd als zakelijke reizen in 2023. Daarom zijn alle gedeclareerde zakelijke reizen gecategoriseerd als treinreizen. Daarnaast zijn de totale kosten omgerekend naar kilometers, op basis van een kengetal vanuit RVO.

1.4 Data en monitoring

Vanaf 2024 zullen we, zo goed als mogelijk, elk half jaar een update maken van onze CO₂-voetafdruk. Tijdens het bijwerken van de voetafdruk meten we ook de voortgang ten opzichte van de doelstellingen ([paragraaf 2.1](#)). De resultaten hiervan worden vastgelegd in de halfjaarlijkse voortgangsrapportage.

2. CO₂-reductieplan

Nederland heeft de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De Rijksoverheid neemt hierin een voorbeeldrol door zelf in 2030 klimaatneutraal te zijn. In lijn met de Rijksbrede doelstellingen werkt KVK binnen haar eigen invloedssfeer toe naar een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030. Voor 2025 hebben we hiervoor specifieke doelen opgesteld.

2.1 Doelstellingen

In 2025 willen we een duurzame bedrijfsvoering hebben door onze CO₂-uitstoot met minimaal zeven procent te verminderen. Dit bereiken we met heldere doelen en concrete stappen.

1. In 2025 is het aardgasverbruik van de panden met twintig procent gedaald ten opzichte van 2023.
2. In 2025 is het elektriciteitsverbruik van de panden met zes procent gedaald ten opzichte van 2023.
3. In 2025 hebben we gedetailleerder inzicht in de typen zakelijke reizen, waardoor we specifieke maatregelen kunnen treffen om het aantal reizen te verminderen en te verduurzamen.

2.2 Ambitieniveau

KVK streeft ernaar om haar impact op CO₂-reductie verder te vergroten. We zien volop kansen om ons te ontwikkelen en een hoger niveau te bereiken op de CO₂-Prestatieladder. Momenteel richten we ons op het behalen van niveau drie, met de nadruk op het verlagen van de CO₂-uitstoot binnen de organisatie. Dit doen we door ons energieverbruik op KVK-locaties, ons wagenpark en onze zakelijke reizen kritisch te evalueren en te optimaliseren.

Er zijn twee belangrijke afhankelijkheden die de CO₂-reductie van KVK beïnvloeden. Omdat KVK geen eigen panden beheert, zijn we voor bepaalde reductiemaatregelen afhankelijk van verhuurders en pandeigenaren. Daarnaast is KVK gebonden aan de CAO Rijk. Dat betekent dat ons beleid mede wordt bepaald door de richtlijnen van het Rijk, bijvoorbeeld op het gebied van zakelijk verkeer. We richten ons daarom eerst op het verkennen van reductiemogelijkheden binnen de directe invloedssfeer van KVK. Hiervoor zijn specifieke maatregelen opgesteld.

2.3 Maatregelen

Bij het formuleren en vaststellen van de maatregelen zijn het KVK jaarplan 2024, relevante wetgeving en het Klimaatakkoord als basis gebruikt. De maatregelen zijn onderverdeeld in huisvesting, IT en zakelijk verkeer.

Maatregelen huisvesting

In 2024 is KVK gestart met een nieuw programma: HIT The Road (HIT staat voor Huisvesting in de Toekomst). Dit programma omvat activiteiten op bijna alle locaties van KVK, variërend van verhuizing en verbouwing tot sluiting. HIT The Road zal ook diverse maatregelen toepassen om het energieverbruik te verlagen en de panden te verduurzamen. In tabel 3 worden deze maatregelen weergegeven.

Tabel 3. Maatregelen huisvesting

Maatregel	Details	Implementatie	Afdeling of team	Verantwoordelijke	
1	Energiescans uitvoeren	Op sommige locaties waar een verbouwing gepland staat, voeren we energiescans uit. Zo kunnen energiebesparende maatregelen in de verbouwplannen opgenomen worden.	2024	Facilitair, Huisvesting & Inkoop (FHI)	Projectleider Huisvesting
2	Doorvoeren energiebesparende maatregelen Rotterdam en Utrecht 300	In de locaties Rotterdam en Utrecht 300 passen we, op basis van de eerder uitgevoerde energiescans, de verlichting waar mogelijk aan naar ledverlichting.	2024		Directeur FHI
3	Inzicht verbruik bij zoekopdrachten nieuwe locaties	Bij alle zoekopdrachten naar nieuwe locaties houden we rekening met de wens om inzicht in het energieverbruik te verkrijgen.	Q2 2024		
4	Gebruik slimme tussenmeters op KVK-locaties	<ol style="list-style-type: none"> Op alle deellocaties onderzoeken we of het plaatsen van slimme tussenmeters mogelijk is, zodat we inzicht krijgen in het daadwerkelijke energieverbruik. Op alle huur- en deellocaties die slimme tussenmeters hebben, onderzoeken we of toegang hiertoe mogelijk is, zodat we inzicht krijgen in het daadwerkelijke energieverbruik. 	Q3 2024		
5	Opstellen werkplekstrategie Utrecht 300 en Utrecht 6-8	Voor de locaties Utrecht 300 en Utrecht 6-8 stellen we een werkplekstrategie op om beide panden effectief en efficiënt te benutten. Dit draagt bij aan een lager energieverbruik.	Q3 2024 t/m Q4 2024		
6	Communicatie energiebewust gedrag medewerkers	Om energiebewust gedrag bij medewerkers te vergroten en te stimuleren, communiceren we via intranet tips.	Q3 2024	Mvo	Programmamanager mvo

Maatregelen IT

Uit de energiebeoordeling bleek dat voor de locaties Utrecht 300 en Rotterdam het IT-proces een significant negatieve invloed heeft op de CO₂-uitstoot. In 2024 voeren we daarom twee maatregelen in, zoals in tabel 4 omschreven.

Tabel 4. Maatregelen IT

Maatregel	Details	Implementatie	Afdeling	Verantwoordelijke	
1	Duurzaam omgaan met printen op KVK-locaties	Om het printgedrag van medewerkers terug te dringen – en daarmee het effect op het energieverbruik te verminderen – plaatsen we achttien procent minder printers op verschillende KVK-locaties.	Q3 2024	Solide Fundament	Product owner Modern Workplace
2	Inkopen efficiënte hardware	Bij de aanschaf van elektronica zoals laptops, desktops en beeldschermen, komen alleen producten in aanmerking die beschikken over het EPEAT-label zilver of goud.	Q2 2024		

Maatregelen zakelijk verkeer

Zakelijk verkeer, ook wel dienstreizen genoemd, bestaat uit drie onderdelen: het zakelijk gebruik van privéauto's (gedeclareerde kilometers), reizen met het openbaar vervoer (ov) en vliegreizen. In 2024 kwam de grootste uitstoot op het gebied van zakelijk verkeer uit het zakelijk gebruik van privéauto's. Niettemin is de beschikbare data nog niet volledig waterdicht, zoals uitgelegd in [paragraaf 1.3](#). Vandaar dat KVK het doel heeft om gedetailleerder inzicht te verkrijgen in het zakelijk verkeer. Dit stelt ons in staat gerichte energiebesparende maatregelen te nemen. Tabel 5 geeft een overzicht van de maatregelen om dat doel te behalen.

Tabel 5. Maatregelen zakelijk verkeer

Maatregel	Details	Implementatie	Afdeling	Verantwoordelijke	
1	Inventarisatie laadpalen Utrecht 300	Om de pool- en leaseauto's op locatie Utrecht 300 na afschrijving te kunnen vervangen door elektrische auto's, onderzoeken we of het mogelijk is om extra laadpalen te plaatsen.	Q2 2024	Facilitair, Huisvesting & Inkoop (FHI)	Facilitair coördinator
2	Stimuleren zuinig rijden leaserijders	Om leaserijders te stimuleren zuiniger te rijden, stellen we een monitorapp beschikbaar waarmee gebruikers inzicht krijgen in hun brandstofverbruik.	Q3/Q4 2024		
3	Verkoop bedrijfswagens	We verkopen onze twee bedrijfswagens vanwege wet- en regelgeving (zero-emissiezones) en de hoge onderhoudskosten.	Bij eerstvolgende keuring in 2024		
4	Duurzaam vervoersbeleid	We stellen een nieuw KVK-vervoersbeleid op, dat als uitgangspunt heeft dat medewerkers zoveel mogelijk met het openbaar vervoer, de fiets of te voet naar kantoor komen.	Q3 2024	Human Resource Management (HRM)	Adviseur HRM
5	Herinrichting declaratiesysteem Youforce	We richten ons declaratiesysteem Youforce anders in, zodat we op detailniveau inzicht kunnen krijgen in het zakelijk verkeer en daarmee de CO ₂ -uitstoot.	Q3 2024		
6	Shuttel-campagne	Om onderscheid te maken tussen de verschillende reisdoelen, starten we in samenwerking met Shuttel een e-mailcampagne. Hiermee moedigen we medewerkers aan om in de mobiliteitsapp hun reisdoel aan te geven, zoals woon-werk of zakelijk.	Q3 2024		

3. Participatie

De CO₂-Prestatieladder vereist op niveau drie deelname aan een sector- of keteninitiatief. Dit houdt in dat KVK op de hoogte moet zijn van de initiatieven binnen haar keten en daarnaast ook actief moet deelnemen aan minstens een van deze initiatieven.

3.1 Inventarisatie initiatieven

Op basis van de SKAO-website (Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen) is er een inventarisatielijst gemaakt met lopende sector- of keteninitiatieven en programma's op het gebied van CO₂-reductie. Bovendien is de lijst gebaseerd op de initiatieven en programma's waaraan andere overheidsinstellingen deelnemen. De lijst wordt jaarlijks geactualiseerd en besproken in de periodieke overleggen met het mvo-team.

3.2 Deelname initiatieven

In 2024 neemt KVK deel aan twee programma's op het gebied van CO₂-reductie en duurzaamheid. Deze zijn hieronder kort toegelicht.

Community of Practice (CoP) CO₂-Prestatieladder Ministeries

KVK neemt sinds januari 2024 deel aan de Community of Practice (CoP) CO₂-Prestatieladder voor ministeries. De CoP is in maart 2021 opgericht door PIANOo. Verschillende ministeries en andere overheidsinstellingen wisselen maandelijks kennis en ervaringen uit met elkaar. Het doel is om te leren hoe de CO₂-Prestatieladder binnen de eigen

organisaties kan worden geïmplementeerd. Het programma is van en voor de leden, die daarin elk hun bijdragen leveren.

Door deelname aan de CoP blijft KVK op de hoogte van de meest recente ontwikkelingen rond de CO₂-Prestatieladder. Daarnaast biedt deze deelname nieuwe inzichten in hoe uitdagingen bij de implementatie van de CO₂-Prestatieladder kunnen worden aangepakt.

Rijksbrede Benchmarkgroep mvo-leerplatform

In november 2023 is KVK actief lid geworden van het Rijksbrede Benchmarkgroep mvo-leerplatform. In 2021 lanceerde RBB dit leerplatform voor mvo-adviseurs. Het platform brengt mvo-adviseurs samen om kennis uit te wisselen, elkaar te ondersteunen en concrete vooruitgang te boeken op het gebied van klimaat- en personeelsbeleid. Mvo-adviseurs komen regelmatig samen om actuele vraagstukken op het gebied van duurzaamheid te bespreken.

Door deel te nemen aan dit leerplatform versterkt KVK haar professionele mvo-netwerk. Bovendien zorgt deze deelname voor een intensievere uitwisseling van kennis en ervaringen met andere mvo-adviseurs, vooral op het gebied van CO₂-reductie.

4. Stuurcyclus CO₂-management

Bij KVK zijn we altijd bezig met het verbeteren van onze prestaties op het gebied van CO₂-reductie. Met behulp van de PDCA-cyclus zorgen we ervoor dat we stap voor stap vooruitgang boeken.

De PDCA-cyclus is een methode voor continue verbetering, waarbij de afkorting staat voor Plan, Do, Check en Act. In deze cyclus worden plannen gemaakt, uitgevoerd, gecontroleerd en aangepast. Deze cyclus wordt vervolgens herhaald om de kwaliteit van processen voortdurend te verbeteren en te waarborgen. In tabel 6 is een overzicht van de verschillende fases en bijbehorende activiteiten te zien. De projectleider mvo is verantwoordelijk voor het periodiek doorlopen van deze cyclus en het actueel houden van alle bijbehorende documenten.

Tabel 6. PDCA-cyclus

Activiteit	Op te leveren document
Plan	
Organisatorische en operationele grenzen bepalen	Afbakening van de organisatie
CO ₂ -voetafdruk en emissie-inventaris opstellen	Emissie-inventaris
Energiebeoordeling uitvoeren	Energiebeoordeling
Doelstellingen vaststellen	Energiemanagement actieplan
Reductiemaatregelen selecteren en opstellen	SKAO-maatregellijst
Communicatieplan opstellen	Communicatieplan
Mogelijke initiatieven in kaart brengen	Inventarisatie initiatieven
Do	
Reductiemaatregelen uitvoeren	Plan van aanpak
Communicatie-acties uitvoeren	Bewijsvoering communicatie-uitingen
Deelnemen aan initiatieven	Bewijsvoering deelname initiatieven
Check	
Onafhankelijke interne controle uitvoeren	Verslag onafhankelijke interne controle
Interne audit uitvoeren	Verslag interne audit
Act	
Directiebeoordeling uitvoeren	Verslag directiebeoordeling
Bijsturen op basis van voortgang	Voortgangsrapportage

4.1 Verantwoordelijkheden

In tabel 6 is te lezen dat voor de CO₂-Prestatieladder een aantal documenten opgeleverd moet worden. In tabel 7 staan deze documenten beschreven, met daarbij wie verantwoordelijk is voor het opstellen en wanneer het document moet worden geactualiseerd. De projectleider mvo is verantwoordelijk voor het verzamelen en bijwerken van de documenten en het monitoren van de effecten van de genomen maatregelen.

De implementatie van de reductiemaatregelen vindt plaats binnen de verschillende afdelingen van KVK, onder leiding van de aangewezen verantwoordelijken, zoals aangegeven in [paragraaf 2.3 Maatregelen](#). De projectleider mvo overlegt regelmatig met zowel de afdelingen als de verantwoordelijken over de voortgang van de maatregelen. Daarbij denkt de projectleider mvo, indien nodig, mee over mogelijke verbeteringen of alternatieve benaderingen om de CO₂-uitstoot te verminderen.

Tabel 7. Overzicht verantwoordelijken per document

Document		Inhoud	Verantwoordelijke	Actualiseren per	In de maand
Algemeen					
1	Afbakening van de organisatie	Overzicht organisatorische en operationele grenzen en organisatieomvang	Projectleider mvo	jaar	januari
2	Interne audit	Controle of het systeem en de uitvoering voldoet aan de eisen; identificeren van kansen voor verbetering	Afdeling Audit, Risk & Compliance	jaar	juli
3	Directiebeoordeling	Input: de periodieke rapportages, interne audit Output: eventueel bijstellen van het energie-management programma	Projectleider mvo Raad van Bestuur	jaar	augustus
Invalshoek A - Inzicht					
A1	Methodiek emissie-inventaris	Procedures voor opstellen emissie-inventaris	Projectleider mvo	jaar	februari
A2	Emissie-inventaris	Energiestromen, CO ₂ -voetafdruk	HRM-adviseur Facilitair coördinatoren Facilitair Servicedesk-medewerker	half jaar	maart en september
A3	Energiebeoordeling	Analyse van huidig en historisch energieverbruik, inventarisatie energieverbruikers, voortgang en mogelijke reductiemaatregelen	Projectleider mvo	jaar	april

Document	Inhoud	Verantwoordelijke	Actualiseren per	In de maand	
Invalshoek B - Reductie					
B1	Plan van aanpak	Reductiemaatregelen voor huidig jaar, beoogde bijdrage van elke maatregel aan hoofddoelstelling en verantwoordelijken per maatregel	Projectleider mvo	half jaar	mei
B2	Energiemanagement actieplan/CO ₂ -managementplan	Doelstellingen, reductiemaatregelen, verantwoordelijken, deelname aan initiatieven	Projectleider mvo	jaar	mei
B3	Maatregellijst	Ingevulde SKAO-maatregellijst en ambitieniveau	Projectleider mvo	jaar	mei
B4	Voortgangsrapportage	Beschrijving trends, voortgang en analyse	Projectleider mvo	half jaar	mei en oktober
B5	Interne onafhankelijke controle	Controle op emissie-inventaris, energiebeoordeling en energiemangement actieplan	Financial controller	jaar	juni
Invalshoek C - Transparantie					
C1	Communicatieplan (in- en extern)	Stakeholderanalyse, communicatiedoelen, -planning en -middelen	Communicatieadviseurs	jaar	maart
Invalshoek D - Participatie					
D1	Inventarisatie keteninitiatieven	Longlist van mogelijke initiatieven	Projectleider mvo	jaar	januari
D2	Memo deelname keteninitiatieven	Keuze deelname initiatieven	Projectleider mvo	jaar	februari
D3	Bewijslasten deelname keteninitiatieven	Notulen, inschrijvingsbevestigingen	Projectleider mvo	jaar	februari

4.2 Monitoring en meting

Als onderdeel van de stuurcyclus wordt tweemaal per jaar (in maart en september) de benodigde data verzameld om de emissie-inventaris en de CO₂-voetafdruk op te stellen. Deze gegevens worden gebruikt voor periodieke rapportages, communicatie-uitingen, interne audits en de directiebeoordeling. In document A1 Methodiek emissie-inventaris (zie [tabel 7](#)) staat de methodiek beschreven voor het opstellen van de emissie-inventaris. Daarnaast wordt tweemaal per jaar de voortgang op de reductie-maatregelen en het behalen van de doelstellingen bijgehouden, zoals omschreven in document B4 Voortgangsrapportage (zie [tabel 7](#)).

4.3 Afwijkende, corrigerende en preventieve maatregelen

Op basis van de periodieke documenten en de interne audit worden de benodigde corrigerende en preventieve maatregelen voorgesteld om de doelstellingen te bereiken en aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder te (blijven) voldoen. Deze maatregelen worden tijdens de directiebeoordeling geëvalueerd en, indien nodig, aangevuld. Elk jaar wordt de stuurcyclus opnieuw bekeken en beoordeeld, en indien nodig aangescherpt of aangepast.

4.4 Documentatiesysteem

De genoemde documenten in tabellen [6](#) en [7](#) worden door de projectleider mvo beheerd en digitaal bijgehouden.

Kijk op:
[KVK.nl](https://www.kvk.nl)

